

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมประชาสัมพันธ์. "การประชุมประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาจีน" วิเคราะห์
ข่าวต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2532.
- . "การเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าทางการเมืองครั้งสำคัญของเกาหลีใต้" วิเคราะห์
ข่าวต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2532.
- กรมล ทองธรรมชาติ. ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ,
2518.
- . วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บรรณกิจ, 2524.
- กรมล ทองธรรมชาติ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปกครองและ
รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย, 2513.
- กวี อิศริวรรณ. ปริทรรศน์รัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2529.
- กุลพล พลวัน. "กฎหมายระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน" บทบัณฑิตย. 28, 4
(2514)
- . "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย" รวมบทความ 80 ปี ศ. ไพโรจน์
ชัยนาม. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, 2535.
- . ปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยสหประชาชาติ. วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- . รายงานการเดินทางไปร่วมสังเกตการณ์การประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง
สหประชาชาติ. สมัยประชุมที่ 17 ณ กรุงเจนีวา : สวิสเซอร์แลนด์, 2536.
- . "วันสิทธิมนุษยชน" บทบัณฑิตย. 32, 4 (2518)
- . สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการเอกสาร
กรมอัยการ, 2527.

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. องค์กรและวิธีการคุ้มครองประชาชนและควบคุมฝ่ายปกครองภายในฝ่ายปกครองในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. การปฏิวัติ พ.ศ.2475 กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครองของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.
- โกศล โสภาคย์วิจิตร. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- . "กำเนิดของสิทธิมนุษยชน" วารสารกฎหมายจุฬา. 4, 2 (พ.ศ.-ส.ศ. 2521)
- . "ความหมายของสิทธิมนุษยชนและความเหมาะสมในการบังคับใช้อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย" วารสารกฎหมายจุฬา. 8, 2 (ต.ศ.2526)
- . รายงานผลการวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2535.
- . "หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ" วารสารกฎหมายจุฬา. 3, 2 (พ.ศ.-ส.ศ. 2520)
- กองทัพบก. บันทึกเหตุการณ์กรณีการก่อความไม่สงบเรียบร้อย 9 กันยายน พ.ศ.2528. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2528.
- เขียน อธิระวิทย์. การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต, 2519.
- . วิกฤตการณ์การเมืองไทย : กรณีพฤษภาทวิภโยค พ.ศ.2535. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2536.
- . "วิกฤตการณ์เทียนอันเหมินกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน" เอเชียรายปี 1990/2530. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- คงศักดิ์ ลีวมโนมนต์. รวมคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ.2519 และระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัท บพิธการพิมพ์, 2520.

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย. ไต่สวนสาธารณะกรณีพฤษภาคม พ.ศ.2535.

กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2536.

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ. เอกสารสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ

: อมรินทร์พรินตติ้งกรุ๊ปจำกัด, ม.ป.ป.

คณินนิตย์ ตั้งใจตรง. ความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมของขบวนการนักศึกษาไทยระหว่าง

พ.ศ.2516-2519 : ศึกษากรณีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์

อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ความรู้เรื่องเมืองเกาหลี่. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, 2517.

คณัดชิต อินทชาติ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : ศูรสภา, 2515.

จตุพร บุรุษพัฒน์. การวิเคราะห์การเมืองไทยช่วงปี 2516-2519. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์

มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

จรัญ โฆษณานันท์. กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย (เส้นขนาน 2475 ถึงปัจจุบัน).

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, 2528.

จรรยา สุภาพ. สารานุกรมรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.

จักกฤษณ์ กาญจนศุขย์. การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล. วิทยานิพนธ์

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

จำนงค์ ใจเที่ยง. การปฏิวัติ 2501 กับผลสะท้อนทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

จิตติ เจริญฉ่ำ "ฎีกาวิเคราะห์" วารสารอัยการ. (กุมภาพันธ์, 2537)

จุลชีพ ชินวรรณ. "จีน" เอเชียรายปี 1990/2530. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2530.

เจษฎา อรุณพัฒน์พงศ์. ผลสะท้อนของการปฏิวัติ พ.ศ.2475 ที่มีต่อกระบวนการเมืองในช่วง

ระยะเวลา พ.ศ.2475-2495. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2517.

เฉลิม มะลิลา. รัฐประหาร 2500 ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา

ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

- ชไมพรรณ สุวดี. บทบาทขององค์กรสิทธิมนุษยชนในเมืองไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. คณะราษฎรกับกบฏบวรเดช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517.
- ชาติปรีดี ฉัตรภูติ. "สิทธิเสรีภาพพรรคชนในทางปฏิบัติ" รพี 19. คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ รามคำแหง, 2519.
- ณรงค์ ลินสวัสดิ์. "เสรีภาพส่วนบุคคล" แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- ดำรงค์ สุานติ. เกาหลีใต้ : บทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. ผู้แปล. รัฐธรรมนูญนานาชาติ. กรุงเทพฯ : สภาวิจัยแห่งชาติ, 2516.
- ถนอม อานามวัฒน์. ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันของเอเชีย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2523.
- ทรายทอง ชูทรัพย์. "เกาหลีใต้" เอเชียรายปี 1990/2530. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2530.
- ทองใบ ทองเป่าว และ ไพศิษฐ์ นิพัฒน์กุล. "กฎหมายที่รื้อถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทย" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 10, 3 (2523)
- ทอมสัน, เจ. เอ็ม. ผู้แต่ง แปลโดย นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. ประวัติศาสตร์ยุโรป ค.ศ. 1494-1789. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.
- ไทยรัฐ. "เหตุใดกรณีเขื่อนปากมูลยังยึดเยื้อยติลงไม่ได้" (6 พฤษภาคม 2537)
- อวัช ทันโตภาส และ ก่อศักดิ์ ธรรมเจริญกิจ. รัฐธรรมนูญจีน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์ การพิมพ์, 2528.
- ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร. ระบอบประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงเรียนรักษาความปลอดภัย กระทรวงกลาโหม, 2518.
- พนินธิ สุริยะ. "สิทธิมนุษยชน : พันธกรณีและบทบาทของไทย" วารสารธรรมศาสตร์. 12, 3 (ก.ย. 2526)

- นภคล วีระเจริญ. กฎหมายกับเสรีภาพหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- เนชั่นสุดสัปดาห์. "มือบ้อसान" (11-17 กุมภาพันธ์ 2537)
- บรรลือ คงจันทร์. สิทธิประชาชนทั่วไป. กรุงเทพฯ : สมาคมสิทธิเสรีภาพประชาชน, 2533.
- บรรศักดิ์ อวรรณโณ. กฎหมายมหาชน: วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.
- _____. "รัฐธรรมนูญไทย : วิเคราะห์โครงสร้างและกลไก" รวมบทความ 80 ปี ศ.ไพโรจน์ ชัยนาม. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- บัณฑิต ธรรมตรีรัตน์. บรรณาธิการ. คลื่นแห่งทศวรรษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอ็ดดิสัน, 2526.
- บุญเพ็ง ศรีนวล. "การปฏิวัติ-รัฐประหารของไทย" รัฐสภาสาร. 40, 10 (ต.ค. 2535)
- เบญจกุล มะกะระธัช. "การป้องกันแก้ไขการชุมนุมเรียกร้องของประชาชน" วารสารเทศาภิบาล. 88, 10 (ต.ค. 2536)
- ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 101-150 พ.ศ. 2515. กรุงเทพฯ : กองโรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.
- ประมวลกฎหมายและประกาศคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2457-2530. กรุงเทพฯ : สุตรไพศาลการพิมพ์, 2530.
- ประมาณ ชันชื้อ. "สิทธิมนุษยชนกับสภายุโรป" บทบัณฑิตย. 24,1 (มค. 2509)
- ประยูร กาญจนตุล. กฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- _____. "นิติรัฐ" รพี 26. นิตยสารธรรมศาสตร์ รามฯ จุฬฯ ธรรมศาสตร์, 2526.
- ประสิทธิ์ ใจชื่น. กฎหมายทหาร. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2530.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. "สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาในทศวรรษหน้าของไทย" รัฐสภาสาร. 38, 7 (ก.ค. 2533)
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. "การคุ้มครองสิทธิพลเมือง" แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.

- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. "สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย" แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- . "สิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย" แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- ปุ่นละ สุกติประภา. "สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย" วารสารอัยการ. 3, 29 (พค. 2523)
- พนม เอี่ยมประยูร. "ปัญหารัฐธรรมนูญในทางปฏิบัติ" รพี 19. คณะนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- พนัส ทัศนียานนท์. "สิทธิมนุษยชน : วิวัฒนาการในกฎหมายไทย" วารสารธรรมศาสตร์.
12, 3 (ก.ย. 2526)
- . "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 11, 3
(2523)
- พยนต์ อัครวิษยนต์. มูลเหตุของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. กฎหมายกับการเมือง. กรุงเทพฯ : บริษัทสารมวลชนจำกัด, 2534.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย และผลดี ลัตยมานะ. สาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพฯ : วรุณ
การพิมพ์, 2527.
- ไพโรจน์ ชัยนาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
อักษรนิติ, 2495.
- . รัฐธรรมนูญ บทกฎหมาย และเอกสารสำคัญในการเมือง. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.
- . รัฐธรรมนูญ สังคมกับการปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2514.
- . สถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์,
2524.
- ไพศาล กุมาลย์วิสัย. "วิจารณ์กฎหมาย : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเรื่องสิทธิเสรีภาพ
ของชนชาวไทย" คณาหะ. 4, 15 (กค.- สค. 2511)
- มติชนสุดสัปดาห์. "ดงใหญ่-ดงเดือด" (11 มีนาคม 2537)

- ภูธร ภูษะธน. ศาลพิเศษ พ.ศ. 2476, 2478, 2481. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. "เกาหลีใต้" เอเชียรายปี 1986/2529. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์
พลชัย, 2529.
- โกคิน พลกุล ปัญหาและข้อคิดบางเรื่องจากรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์,
ม.ป.ป.
- . "รัฐธรรมนูญ หลักเสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์.
14, 2 (2527)
- . "ความหมายของกฎหมายรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญและประวัติรัฐธรรมนูญไทย"
รัฐสภาสาร. 36, 12 (ธค. 2531)
- . เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ
: ม.ป.ท., 2525.
- มารุต บุณาค. "สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญในอนาคต" วารสารนายความ.
16, 1 (พค. 2517)
- . "เสรีภาพในการพูดในสหรัฐอเมริกา" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 4, 1
(มิย. 2515)
- แมน มนต์เมศรี. การเมืองในยุคมิถุนายน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแสดมภ์, 2537.
- รวมบทความวิจัยเกี่ยวกับเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- รอง ศยามานนท์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2520.
- รัชนิพันธ์ รัชนิ. ม.จ. ประชาธิปไตยที่แท้จริง. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2507.
- "เรียกร้องรัฐธรรมนูญ 5-16 ตุลาคม พ.ศ. 2516" พิธีพระราชทานเพลิงศพวีรชน ณ เมรุ
ท้องสนามหลวง 14 ตุลาคม 2517. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2517.
- ลิขิต อีร์เวคิน. การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2533.

- ลิขิต อีร์เวคิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- วรวิทย์ กนิษฐะเสน. "ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน" วารสารอัยการ. 2, 13 (มค. 2522)
- วิชา มหาคุณ. "สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในประวัติศาสตร์" รพี 19. คณะนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- วิทยา นาคศิริกุลกิจ. การเมืองอังกฤษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.
- วิทยากร เชียงกุล. "ขบวนการลึกลับสู่ตลาด" วารสารธรรมศาสตร์. 19, 2 (2536)
- วิฑิต มันทาภรณ์. "สิทธิมนุษยชนและประเทศไทย : ทศนคติรากฐาน" วารสารกฎหมายจุฬา. 10, 1 (ส.ค. 2528)
- . "สิทธิมนุษยชนและสิทธิปวงชนแสงสว่างจากความข่มมืด" วารสารกฎหมายจุฬา. 11, 2 (ก.ค. - ก.ย. 2530)
- วิเทศกรณีย์. เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ร่วมการพิมพ์, 2518.
- วิมลศิริ ชำนาญเวช และวิฑิต มันทาภรณ์. บรรณาธิการ. สิทธิมนุษยชน : สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วิวาทวาทา. "วิวาทะเพื่อประชาธิปไตย" วารสารธรรมศาสตร์. 19, 1 (ม.ค.-เม.ย. 2536)
- วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2530.
- . "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน" วารสารอัยการ. 2, 13 (มค. 2522)
- . "สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ" สิทธิมนุษยชน : สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- . "เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 11, 4 (2524)
- . "หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 3, 11 (2523)

- วิชฌ์ เครื่องงาม และ บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2520.
กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์, 2520.
- วีระ โลจายะ. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์,
2531.
- ศักดิ์ ไทยวัฒน์. กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์,
2514.
- สนธิ เตชานันท์. ระบบการเมืองการปกครองประเทศอังกฤษ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2529.
- สมบัติ จันทรวงศ์. 200 ปี รัฐธรรมนูญอเมริกา อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของมหาชน
รัฐประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2531.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน" แนวทางประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. ที่นี้เกาหลีใต้. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สมยศ เชื้อไทย. "นิติสังคมรัฐ" รพี 26. คณะนิติศาสตร์ ราชฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- . "รัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตย ความหมายและความสัมพันธ์" วารสารนิติศาสตร์
ธรรมศาสตร์. 3, 13 (2526)
- . หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536.
- . หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2535.
- สมยศ เชื้อไทย และ วรพจน์ วิศรุตนิษฐ์. "แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย"
วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 14, 3 (กย. 2527)
- สมร นิติทัศน์ประภาค. ยุคเงี้ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย. "หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักกฎหมาย
ระหว่างประเทศ" บทบัญญัติ. 37, 3 (2523)
- สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์. กรุงเทพฯ : สยามบรรณ, (2519-2537)
- สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. "มือบสามล้อ" (6-15 มีนาคม 2537)

- สวัสดิการสำนักเลขาธิการรัฐสภา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 พร้อมด้วย
การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ,
2531.
- สหพันธ์นักกฎหมายแห่งประเทศไทย. "วิเคราะห์กฎอัยการศึก" รณี 19. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เอกสารประกอบการพิจารณาการตรากฎหมายว่าด้วยการชุมนุม
สาธารณะ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2536.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ. แปลจาก ON LIBERTY
ของ John Stuart Mill กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. กระทรวงมหาดไทยกับเหตุการณ์พฤษภา '35. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2535.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทาง
แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 สภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ :
กองกรรมาธิการ, 2536.
- สุขุม นวลสกุล. "ความสำคัญของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตย" แนวทางประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- _____. "สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน" แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. กฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.
- _____. การเมืองการปกครองในยุโรปและอเมริกา. หน่วยที่ 1 - 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530.
- _____. การเมืองการปกครองประเทศในเอเชีย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.
- _____. สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย. หน่วยที่ 6, 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สหมิตร จำกัด, 2530.

- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาวิวัฒนาการการเมืองไทย.
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- สุชิน ตันติกุล. ผลสะท้อนทางการเมืองของรัฐประหาร พ.ศ.2490. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- . รัฐประหาร พ.ศ.2490. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
 2515.
- สุดา กาเดอร้. กฎแมนฮัตตัน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2516.
- สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ. บรรณาธิการ. 60 ปี ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ :
 บริษัท ศรีเอทีพี นวัตกรรม จำกัด, 2536.
- . การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม
(พ.ศ.2491-2500). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาประวัติศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สุนัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนานานิช, 2525.
- สุเพ็ญ ศิริคุณ. กฎวังหลวง 26 กุมภาพันธ์ 2492. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- เสนห์ จามริก. พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย : การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ.
 กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- . "หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย" วารสารนิติศาสตร์
ธรรมศาสตร์. 3, 11(2523)
- แสงโลม เกษมศรี, ม.ร.ว. ประวัติศาสตร์สาทศุคปัจจุบัน (ค.ศ. 1453-1914).
 พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนานานิช, 2517.
- ไสว ดวงมณี, พล.ท. "กฎอัยการศึก" บทบัญญัติ. 20,3 (2505)
- หนังสืองานศพคุณแม่ท้าว หอมเจริญ. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ.2519.
 กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2520
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายรัฐธรรมนูญของคณะรัฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.

- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- . คำบรรยายชั้นปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513.
- . คำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506.
- . คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 (เรียงมาตรา). พระนคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2511.
- . คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พระนคร : นำ้เขียวการพิมพ์, 2512.
- . หลักสูตรรัฐธรรมนูญทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- อนันต์ ธนะโสธร. เสรีภาพของหนังสือพิมพ์กับความผิดฐานหมิ่นประมาท. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2535.
- อมร รักษาสัตย์. สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- อรอนงค์ ทองอร่าม. การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- อวยชัย ศรีทรงเมือง. รวมกฎอัยการศึก. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- อิสระ นิตินันท์ประภาศ. กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล). คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- อุทัย ศุภนิตย์. ประมวลค้นท์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2526.

ภาษาอังกฤษBOOK

- BAILEY, S.H., HARRIS, D.J., JONES, B.L. CIVIL LIBERTIES : CASE AND MATERIALS. THIRD EDITION. LONDON : BUTTERWORTHS, 1991.
- BLAUSTEIN, P. ALBERT. CONSTITUTIONS OF THE COUNTRIES OF THE WORLD. NEWYORK : OCEANA PUBLICATIONS, INC. 1992.
- BONNER, DAVID. EMERGENCY POWERS IN PEACETIME. LONDON : SWEET & MAXWELL, 1985.
- BRADLEY, A.W. AND WADE, E.C.S. CONSTITUTIONAL AND ADMINISTRATIVE. TENTH EDITION. LONDON : LONGMAN, 1985.
- CARD, RICHARD. PUBLIC ORDER - THE NEW LAW. LONDON : BUTTERWORTH, 1987.
- COLLIARD, ALBERT CLAUDE. LIBETES PUBLIQUES. SIXIEME EDITION. PARIS : PRECIS DALLOZ, 1982.
- CRAIG, P.P. PUBLIC LAW AND DEMOCRACY IN THE UNITED KINGDOM AND UNITED STATES. OXFORD : CLARENDON PRESS, 1990.
- DE SMITH, S.A. CONSTITUTIONAL AND ADMINISTRATIVE LAW. SECOND EDITION. ENGLAND : PENGUIN EDUCATION, 1973.
- DE SMITH, STANLEY. AND BRAZIER, RODNEY. CONSTITUTIONAL AND ADMINISTRATIVE LAW. NEW EDITION. ENGLAND : PENGUIN BOOK, 1989.
- DICEY, A.V. INTRODUCTION TO THE STUDY OF THE LAW OF THE CONSTITUTION. TENTH EDITION. LONDON : MACMILLAN CO LTD., 1959.
- LEOIN, BRUNO. FREEDOM AND THE LAW. LOSANGLES : NASH PUBLISHING, 1972.
- LEVY, LEONARD WILLIAMS. CONSTITUTIONAL OPINIONS : ASPECTS OF THE BILL OF RIGHTS. NEWYORK : OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1986.
- MARSHALL, GEOFFREY. CONSTITUTIONAL THEORY. OXFORD ; THE CLARENDON PRESS, 1971.

- MORANGE, JEAN. LIBERTES PUBLIQUES. PARIS : PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE, 1985.
- NEWMAN, EDWIN S. CIVIL LIBERTY AND CIVIL RIGHTS. NEWYORK : FREDERICK A PRAEGER, PUBLISHERS., 1966.
- RIVERO, JEAN. LES LIBERTES PUBLIQUES : LE REGIME DES PRINCIPALES LIBERTES. TROISIEME EDITION. PARIS : PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE, 1983.
- SANDIFER, DURWARD V. AND SCHEMAN, RONALD L. THE FOUNDATIONS OF FREEDOM. NEWYORK : FREDERICK A PRAEGER, PUBLISHERS, 1966.
- SHANOR, CHARLES. A. AND TERRELL, TIMOTHY P. MILITARY LAW IN A NUTSHELL. UNITED STATES : WEST PUBLISHING, 1980.
- SHEARMAN, IAN. SHACKLETION ON THE LAW AND PRACTICE OF MEETING. SEVENTH EDITION. LONDON : SWEET & MAXWELL, 1983.
- SOUTH KOREA : VIOLATIONS OF HUMAN RIGHT. UNITED STATES : OCEANA PUBLICATIONS, INC, 1979.
- STREET, HARRY. FREEDOM THE INDIVIDUAL AND THE LAW. THIRD EDITION ENGLAND : PENGUIN BOOK, 1972.
- VASAK, KAREL. THE INTERNATIONAL DIMENSIONS OF HUMAN RIGHTS. VOLUME 1. WESTPORT, CONNECTICUT : GREENWOOD PRESS, 1982.
- YARDLEY, D.C.M. INTRODUCTION TO BRITISH CONSTITUTIONAL LAW. SEVENTH EDITION. LONDON : BUTTERWORTHS, 1972.
- UNITED NATIONS. YEARBOOK OF THE HUMAN RIGHT COMMITTEE 1985 - 1986. Volume 1. NEWYORK, 1992.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

คำสั่งกองกำลังรักษาพระนคร

ที่ 43/2533

เรื่อง ห้ามผู้ชุมนุมก่อความไม่สงบเรียบร้อย

ด้วยกองกำลังรักษาพระนครได้สืบทราบว่า ได้มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งนัดหมายชุมนุมกัน เพื่อก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นบริเวณท่าเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง อันมิใช่เป็นการใช้สิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ พ.ศ.2519 คำสั่งกองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ (เฉพาะ) ที่ 10/2526 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2526 และคำสั่งกองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ(เฉพาะ)ที่ 4/2527 ลงวันที่ 28 กันยายน 2527 ผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร จึงมีคำสั่งไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ห้ามผู้ชุมนุมกันอันมิใช่ปกติธุระ ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป บริเวณท่าเนียบรัฐบาล ภายในเขตพื้นที่ตามที่ผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนครกำหนด ตามแผนผังแนบท้ายคำสั่งนี้ ก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ เป็นอันขาด

ข้อ 2. คำสั่งของผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนครฉบับนี้ ไม่เป็นการลบล้างอำนาจของบุคคลอื่นใดที่มีอยู่ตามกฎหมาย แต่ห้ามบุคคลดังกล่าวสั่งการให้ขัดกับคำสั่งของผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนครฉบับนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการสั่งการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

ข้อ 3. ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนครฉบับนี้ มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกและปรับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

สั่ง ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2533 เวลา 23.00 นาฬิกา

พลเอก สุจินดา คราประยูร

(สุจินดา คราประยูร)

ผู้อำนวยการรักษาพระนคร

และ

ผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร

คำสั่งกองกำลังรักษาพระนคร
ที่ 45/2533
เรื่อง ยกเลิกคำสั่งกองกำลังรักษาพระนคร

ตามที่ กองกำลังรักษาพระนคร ได้มีคำสั่ง ที่ 43/2533 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2533 ห้ามผู้ชุมนุมกันบริเวณทำเนียบรัฐบาลก่อความไม่สงบเรียบร้อยไปแล้วนั้น

บัดนี้ กองกำลังรักษาพระนคร ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้สภาพบังคับของคำสั่งดังกล่าว เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยต่อไปแล้ว

จึงให้ยกเลิกคำสั่ง กองกำลังรักษาพระนคร ที่ 43/2533 เรื่อง ห้ามผู้ชุมนุมก่อความไม่สงบเรียบร้อย ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2533

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2533

พลเอก สุจินดา คราประยูร

(สุจินดา คราประยูร)

ผู้อำนวยการรักษาพระนคร

และ

ผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร

ตาราง ที่ 1

สาเหตุและผลของการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ *

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
24 มิถุนายน 2475 (ปฏิวัติ)	คณะราษฎรประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน	ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาของประเทศได้ และทำให้ราษฎรมีความทุกข์ยากเดือดร้อน	มีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ
26 มิถุนายน 2476 (รัฐประหาร)	พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา พันโทหลวงนิบลสงคราม	รัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารราชการ	พระยามโนปกรณนิติธาดาพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมีการจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่โดยมี พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
11 ตุลาคม 2476 (กบฏบวรเดช)	พล.อ.พระองค์เจ้า บวรเดช	รัฐบาลไม่ได้ดำเนินการ ปกครองประเทศในระบอบ ประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่ ยอมให้มีพรรคการเมืองและ ให้ข้าราชการมีตำแหน่งทาง การเมือง	เกิดการรบกันนายทหาร ของฝ่ายกบฏเสียชีวิต หลายคน และอื่น ๆ ใน ระดับหัวหน้าหนีออกนอก ประเทศ
3 สิงหาคม 2478 (กบฏนายสิบ)	ส.อ.สวัสดิ์ มะหะหมัด	การปกครองประเทศใน ระบอบประชาธิปไตย ควร จะมีความเท่าเทียมกันเสมอ ภาคกันหมด ไม่จำเป็นต้องมี นายทหารหรือพลทหาร	ได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้น ตัดสินประหารชีวิตผู้นำ กบฏและคณะกบฏถูก จับกุม
29 มกราคม 2481 (กบฏ 18 ศพ)	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระยาทรงสุรเดช พระยาเทพหัสดิน	รัฐบาลไม่ได้ดำเนินการตาม ระบอบประชาธิปไตย แต่ เป็นระบอบอมตยาธิปไตย	ได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้น ตัดสินคณะผู้ก่อการ 18 ศพ ส่วนผู้นำให้จำคุก ตลอดชีวิต ส่วนพระยา ทรงสุรเดชให้เนรเทศ ออกนอกประเทศ

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
8 พฤศจิกายน 2490 (รัฐประหาร)	พล.ท.พิน ชุณหะวัณ พล.อ.ท. กาจ กาจสงคราม พล.ต. สฤษดิ์ ธนะรัชต์	บ้านเมืองมีความเสื่อมโทรม ทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ประชาชนได้รับความเดือด ร้อน รัฐบาลไม่มีประสิทธิ ภาพ	มีการเปลี่ยนแปลงคณะ รัฐบาลยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 และ ใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2490 แทน
1 ตุลาคม 2491 (กบฏเสนา ธิการ)	พล.ต. สมบูรณ์ ศรานิชิต พล.ต. เนตร เขมะโยธิน	กองทัพมีความเสื่อมทราม ทหารเข้ามามีบทบาททาง การเมืองมากเกินไป	มีการจับกุมนายทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนาย ทหารฝ่ายเสนาธิการ
28 กุมภาพันธ์ 2492 (กบฏวังหลวง)	นายปรีดี พนมยงค์	ยังไม่มีคำแถลงของคณะผู้ก่อ การ แต่เป็นความพยายาม ของผู้ก่อการที่จะโค่นล้มคณะ รัฐประหาร 2491	นายปรีดี พนมยงค์ หนี ออกนอกประเทศ มีการ จับกุมผู้ร่วมมือกับฝ่าย กบฏ และมีการสังหาร 4 อดีตรัฐมนตรี
29 มิถุนายน 2494 (กบฏแมนฮัตตัน)	น.อ. อานันท์ ปทุมทริกาภา	ไม่มีคำแถลงของคณะผู้ก่อ การ	ผู้นำฝ่ายกบฏถูกจับกุม และต่อมามีการจับกุม และปลด นายทหารเรือ อีกหลายคน

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
29 พฤศจิกายน 2494 (รัฐประหาร)	พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ พล.ท. เดช เดชประดิษฐ์ พล.ต. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.ร.ต. หลวง ยุทธศาสตร์โกศล พล.ร.ต. หลวง ชำนาญวรรณยุทธ พล.ร.ต. สุนทร สุนทรนาวิน พล.อ.อ. ฟื้น รณนภากาศกฤทธาคนี พล.อ.ท. หลวงเชิด วุฒากาศ พล.อ.ท. หลวง ประจักษ์กาศ	ป้องกันคอมมิวนิสต์รุกราน ประเทศไทย รัฐบาลไม่ สามารถแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ ไม่สามารถปราบปรามการ คอร์รัปชันได้	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ.ศ. 2492 นำเอารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 มาใช้ โดยแก้ไขเพิ่มเติม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
16 กันยายน 2500 (รัฐประหาร)	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	รัฐบาลไม่สามารถบริหาร ประเทศให้เป็นที่พอใจของ ประชาชน รัฐบาลลักลอบ ติดต่อกับพวกคอมมิวนิสต์จีน ยอมให้มีการหมิ่นพระบรม เดชานุภาพ ดำเนินการ เลือกตั้ง ส.ส. ไม่สอดคล้อง กับความเป็นธรรม	จอมพล ป. พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งนายก รัฐมนตรีและลี้ภัยการ เมืองอยู่นอกประเทศ
20 ตุลาคม 2501 (รัฐประหาร)	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	สถานการณ์ภายในและภาย นอกตึงเครียด ลัทธิคอมมิว นิสต์กำลังแทรกซึม รัฐธรรม นูญที่ใช้ยังไม่เหมาะสม	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 ประกาศใช้ธรรม นูญการปกครองราช อาณาจักร พ.ศ. 2502 ประกาศกฎอัยการศึก
17 พฤศจิกายน 2514 (รัฐประหาร)	จอมพลถนอม กิตติขจร	สถานการณ์ของโลกและภัย คอมมิวนิสต์คุกคามประเทศ ไทย สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรขัดขวางการบริหาร งานของรัฐบาล	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ.ศ. 2511 และประกาศใช้ ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2515

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
6 ตุลาคม 2519 (รัฐประหาร)	พล.ร.อ.สังัด ชลออยู่	ภัยคอมมิวนิสต์ นิสิตนักศึกษา กระทำการหมิ่นพระบรม เดชานุภาพ ก่อจลาจลเป็น เหตุให้รัฐบาลไม่สามารถ รักษาสถานการณ์ไว้ได้	มีการสังหารนิสิตนัก ศึกษา ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 นิสิต นักศึกษาและปัญญาชน จำนวนมากหนีเข้าป่าไป ร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิ สต์แห่งประเทศไทย
26 มีนาคม 2520 (กบฏ)	พล.อ. ประเสริฐ ธรรมศิริ พล.อ. ฉลาด หิรัญศิริ	ความมั่นคง เศรษฐกิจและ สังคมของชาติเสื่อมทราม รัฐบาลไม่สามารถแก้ไข ปัญหาของชาติได้	พลตรีอรุณ ทวาทสิน ถูก พล.อ. ฉลาดยิงตาย พล.อ. ฉลาดถูกประหาร ชีวิต มีนายทหารบก หลายคนถูกจับกุม
20 ตุลาคม 2520 (รัฐประหาร)	พล.ร.อ.สังัด ชลออยู่	มีการแตกความสามัคคี ใน หมู่ข้าราชการและประชาชน การลงทุนจากต่างประเทศ ลดลงการพัฒนาระบบประ ชาธิปไตยที่รัฐบาลกำหนด เวลาไว้ 12 ปี ยาวนาน เกินไป	มีการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ (2521) และ ให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในต้นปี พ.ศ. 2522

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
1 เมษายน 2524 (กบฏ)	พล.อ.สันทัด จิตรปฏิมา พล.ท.วศิน อิศรางกูร ณ อยุธยา พ.อ.มัญญู รูปขจร	บ้านเมืองเสื่อมโทรมทาง เศรษฐกิจและสังคมรัฐบาล มีความอ่อนแอไร้สมรรถภาพ ผู้แทนราษฎรก่อให้เกิดความ แตกแยก เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตัว มีการทุจริตในระบบ ราชการอย่างกว้างขวาง	มีการจับกุม ปลด และ จำคุก ผู้ร่วมก่อการ จำนวนมากบางส่วนของผู้ก่อการหนีออกนอก ประเทศ ต่อมามีการ ออกกฎหมายนิรโทษ กรรมแก่ผู้ก่อการ
9 กันยายน 2528 (กบฏ)	พล.อ.เสริม ณ นคร พ.อ.มัญญู รูปขจร	เศรษฐกิจเสื่อมโทรมรัฐบาล ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้	มีการจับกุมผู้ร่วมก่อการ มีการเสียหายเกิดขึ้นต่อ ชีวิตและทรัพย์สินใน ระหว่างเกิดเหตุการณ์

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
23 กุมภาพันธ์ 2534 (รัฐประหาร)	พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ พล.อ.สุจินดา คราประยูร พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล พล.อ.อิสระพงษ์ หนุณภักดิ์	รัฐบาลนอกราชการบังหลวง เป็นเผด็จการทางรัฐสภา ข้าราชการการเมืองรังแก ข้าราชการประจำ บิดเบือน คดีลอบสังหารพระราชวงศ์ ชั้นสูง	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ.ศ. 2521 ประกาศใช้ กฎอัยการศึก ประกาศ ใช้ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2534

- ที่มา : * ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนากองการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 190 - 194.
- * บุญเพ็ญ ศรีนวล, "การปฏิวัติ-รัฐประหารของไทย, รัฐสภาสาร. 40, 10 (2535) : 13 - 17.

ภาคผนวกที่ 2

กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในประเทศไทย

คำแถลงการณ์ของคณะราษฎร พ.ศ. 2475

ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ ได้ครองราชสมบัติจากพระเชษฐาธิราช ในขั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้จะปกครองให้ร่มเย็น แต่การที่หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังไม่ กษัตริย์ครองอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสนองใจให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎรปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้าง ซื่อของใช้ในราชการหากำไรในการเปลี่ยนราคาเงิน ผลาญเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นไปสิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่เราจะได้เห็นจากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจ และความผิดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลกษัตริย์เหนือกฎหมายมิสามารถจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้

การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์นี้มิได้ปกครองประเทศ เพื่อราษฎรตามในที่อื่น ๆ เขากระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเราเรียกว่าไพร่ข้างขึ้นข้างล่าง) เป็นสัตว์เดรดาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนจะหวังราษฎร กลับพากันทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาษีอากรที่บีบบังคับเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้ตัดเอาไว้ใช้ส่วนตัวปีหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้านบาท ส่วนราษฎรลึกลงว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อย แทนเลือกตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการภาษีใด ๆ ถ้าไม่มีเงินรัฐก็ยึดทรัพย์หรือใช้งานโยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากกว่านี้ นอกจากพระเจ้าซาร์ และพระเจ้าไกเซอร์ เยอรมัน, ซึ่งชนชาตินั้นได้โค่นพระราชบัลลังก์เสียแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวง ไม่ซื่อตรงต่อราชการ มีเป็นต้นว่า หลอกว่าจะบำรุงการท่ามาหากินอย่างโน้นอย่างนี้แต่ครั้งค่อย ๆ ก็เหลวไปหาได้ทำจริงจึงไม่มีหน้าซำกล่าวหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้เห็นว่า ราษฎรยังมีเสียง การเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่คำพูดของพวกรัฐบาล เช่นนี้ใช้ไม่ได้ถ้าราษฎรโง่ เจ้าก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้เท่าไม่ถึงเจ้านายนั้น ไม่ใช่เพราะโง่เป็นเพราะขาดการศึกษาที่เจ้านายปกปิดไว้มิให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีการศึกษาก็น่าจะรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้และคงจะไม่ยอมให้ท่านาบนหลังคน

ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่ของกษัตริย์ที่เขา หลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันต่อสู้ ให้ประเทศมีอิสระภาพพ้นมือจากข้าศึก พวก เจ้ามีแต่ข่มมือเปิบ คอยแต่รวมทรัพย์สมบัติไว้ตั้งหลายร้อยล้านเงินเหล่านี้เอามาจากไหนก็เอามาจากราษฎรเพราะวิธีท่านาบนหลังคน บ้านเมืองกำลังอืดคัดผิดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ ทหาร ต้องทิ้งนาเพราะทำไม่ได้ผลรัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลไล่คนออกอย่างเกลื่อนกราด นักเรียนเรียน เสรีจแล้วและ ทหารปลดกองหนุนแล้ว ไม่มีงานทำต้องอดอยากไปตามชะตากรรมเหล่านี้เป็นผล ของรัฐบาล ของกษัตริย์เห็นอกุฎหมายบีบคั้น ข้าราชการผู้น้อยนายสิบและเสมียน เมื่อได้ออกจากงานแล้วไม่ให้เบี้ยบำนาญ ความจริงควรเอาเงินที่เขารวบรวมไว้ มาจัดบำรุงบ้านเมือง ให้คนมีงานทำ จึงจะสมควรที่สนองคุณราษฎร ซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หาทำอย่างใดไม่ คงสุขเลือดกันเรื่อย ๆ ไป เงินมีเหลือเท่าใดก็เอาไปฝาก ต่างประเทศ คอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองทรุดโทรมให้ราษฎรอดอยาก การเหล่านี้ยอมชั่วร้าย

เหตุฉะนั้น ข้าราชการทหารและพลเรือนที่รู้เท่าไม่ถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาล ดังกล่าวแล้วจึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของรัฐบาลของกษัตริย์ไว้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่า การที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิด ตีกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎรไม่ประสงค์จะแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงได้ขอเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินจะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์ให้กษัตริย์ทราบแล้วเวลานี้ยังอยู่ในความรืบทอ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนดจะโดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะถูกลด อำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นการจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครอง

อย่างประชาธิปไตย กล่าวคือประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ตามวิธีนี้ราษฎรพึงหวังเถิดว่า ราษฎรจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุก ๆ คนจะมีงานทำ เพราะประเทศเราเป็นประเทศอุดมสมบูรณ์อยู่แล้วตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้ารวบรวมไว้จากการทำนาบนหลังคนตั้งหลายร้อยล้านบาท มาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่แท้ การปกครองซึ่งคณะราษฎรจะพึงกระทำคือ จะต้องจัดวางโครงการ อาศัยหลักวิชาไม่ทำเสมือนคนตาบอด เช่นรัฐบาลที่มีกษัตริย์เหนือกฎหมายทำมาแล้ว หลักใหญ่ ๆ ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
3. จะต้องบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎร เช่นที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อมีเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย

จงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎรให้ทำกิจอันจะคงอยู่ชั่วดินฟ้านี้ให้สำเร็จ คณะราษฎรขอให้ทุกที่มีได้ร่วมมือเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลกษัตริย์เหนือกฎหมาย พึงตั้งอยู่ในความสงบ และตั้งหน้าทำมาหากิน อย่าทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวางต่อคณะราษฎร การที่ราษฎรช่วยคณะราษฎรนี้เท่ากับราษฎรช่วยประเทศและช่วยราษฎร บุตร หลาน หลาน หลาน ของตัวเอง ประเทศจะมีความเป็นเอกราชอย่างพร้อมสมบูรณ์ ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะต้องมีงานทำ ไม่ต้องอดอยากทุกคนจะต้องมีสิทธิเสมอภาค และมีเสรีภาพ พ้นจากการเป็นไพร่ เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หมดสมัยพวกเจ้าจะทำนาบนหลังคน สิ่งที่ถูกคนพึงปรารถนา คือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกเป็นศัพท์ "ศรีอาริยะ" นั้นจะบังเกิดขึ้นแก่ราษฎรทั่วหน้า

ประกาศคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2476

ด้วยคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดิน ณ บัดนี้ ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดยเริ่มต้นเปิดสภาผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐธรรมนูญ คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จึงเป็นเหตุจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ขอประกาศให้ราษฎรประชาชนทั้งหลาย อย่ามีความตระหนกตกใจจงช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

คณะนี้ได้จัดการไปแล้ว คือได้โทรเลขกราบบังคมทูลพระกรุณาไปยังพระราชวังไกลกังวล หัวหิน ตามนัยที่กล่าวมาแล้ว กับได้ให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง และได้แจ้งให้กระทรวงทบวงกรมการดำเนินราชการไปเช่นเคย ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปแล้ว

วังปารุสกวัน

วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476

ลงนาม นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

ลงนาม นายพันโท หลวงนิบุลสงคราม เลขานุการฝ่ายทหารบก

ลงนาม น.ท. หลวงศุภชลาศัย เลขานุการฝ่ายทหารเรือ

วิเทศกรณีย์, เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย,

วังปารุสกวัน

วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476

กราบเรียนพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี

ด้วยคณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ได้พิจารณาลงมติเห็นพร้อมกันเป็นเอกฉันท์ว่า จำเดิมแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลง การปกครองแผ่นดินสยาม โดยการกระทำของคณะราษฎรเป็นต้นมา จนบัดนี้ก็จวนเจียนจะครบรอบปีอยู่แล้ว คณะรัฐมนตรีซึ่งมีได้เท่า เป็นนายกมาและได้บริหารแผ่นดินไปมากมาย มีกิจการหลายอย่างซึ่งดำเนินไปโดยชอบด้วยทำนองคลองธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง สมดังความมุ่งหมาย ของผู้เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อ เพื่อใครเห็นความเจริญของประเทศอยู่บ้าง แต่มีกิจการอื่นอีกมากมายหลายอย่าง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ดำเนินไป อันก่อให้เกิดความไม่พึงประสงค์ของบุคคลทั่วไป และของคณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ถ้าได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วเห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินเท่าที่คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติการมานั้น ก็มีแต่จะทำให้ประเทศและชาติอันเป็นที่รักของเราดำเนินไปสู่ความหายนะเป็นที่ยิ่งแท้

ฉะนั้น เพื่อเห็นแก่อิสระภาพความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จึงใคร่ให้ได้ทำพร้อมทั้งคณะสละตำแหน่งที่ประจำอยู่ในบัดนี้เสีย และขอให้ได้เท่าซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี นำความขึ้นกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงเปิดสภาผู้แทนราษฎร และเลือกตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ต่อไป แต่ถ้าการนี้ขัดข้องไม่สามารถดำเนินไปโดยทันทีดังที่กราบเรียน คณะทหารบก ทหารเรือจะได้เชิญพระมม นายพันเอก พระยาพลพลยุทธเสนา เป็นผู้รักษาพระบริหารราชการแผ่นดินสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

พ.อ. พระยาพลพลยุทธเสนา

พ.ท. หลวงพิบูลสงคราม เลขาธิการ

 วิเทศกรณีย์. เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย,

คำแถลงการณ์ของคณะทหาร พ.ศ. 2490

พี่น้องที่รักทั้งหลาย

ด้วยคณะทหาร ข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ และประชาชนของชาติไทยได้มีความร่วมกันเป็นเอกฉันท์ เห็นว่าภาวะการณ์ของชาติไทย เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ คณะรัฐบาลปัจจุบันไม่สามารถจะแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีได้จึงเป็นสาเหตุให้พี่น้องทั้งหลายได้รับทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส ดังที่กำลังผจญอยู่ในเวลานี้ คณะรัฐบาลปัจจุบันก็รู้ว่าตนไม่สามารถจะกระทำการแก้ไขได้ เช่นไม่สามารถแก้ไขในเรื่องภาวะการครองชีพของประชาชนโดยเฉพาะเรื่องข้าวมีหน้าขายยังปล่อยให้เกิดการทุจริตในเรื่องนี้ และเรื่องอื่น ๆ ขึ้นอย่างขนานใหญ่ ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลมีอำนาจสามารถจะป้องกันและปราบปรามได้ นับว่าเป็นการทำให้ราษฎรได้รับความทรมานในทางจิตใจและร่างกายอย่างยิ่งยวด ยิ่งกว่านั้นพวกนักการเมืองบางคน ที่ถือเอาการเมืองเป็นเครื่องบังหน้า ยังฉวยโอกาสในยามที่บ้านเมืองคับแค้นเช่นนี้ ทำการฉ้อราษฎ์บังหลวง กอบโกยผลประโยชน์เข้าสู่ตนเอง โดยไม่ละอายใจแต่อย่างใด ในขณะที่ราษฎรทั้งประเทศกำลังจะอดตาย แต่พวกคณะรัฐบาลและพวกฉกฉวยโอกาสบางเหล่า กลับมีความเป็นอยู่กันอย่างสุขสำราญและฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงเสียงร่ำร้องของประชาชนแต่ประการใด ความเหลวแหลกในทางปฏิบัติของวงการรัฐบาลเป็นผลทำให้เกิดความทุกข์เข็ญขึ้นทุกหย่อมหญ้า

โดยที่ได้ตระหนักในความเหลวแหลกของวงการรัฐบาลและความทุกข์ยากของประชาชนเช่นนี้ จึงจำใจต้องกระทำการยึดอำนาจบังคับให้รัฐบาลลาออกและจัดคณะรัฐบาลขึ้นใหม่ต่อไปตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ช่วยกันกวาดล้างความทุจริตและความเหลวแหลกนา ๆ ประการในวงงานรัฐบาลและขจัดความเดือดร้อนทุกข์เข็ญของประชาชนโดยรีบด่วน

ฉะนั้น เพื่อความสงบเรียบร้อย ขอให้บรรดาประชาชนทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศจะต้องอยู่ในความสงบ อย่าได้กระทำการใด ๆ เป็นการขัดขวางเป็นอันขาด บรรดาข้าราชการทั้งหลายพึงรักษาหน้าที่ของตนตามปกติ และรอรับคำสั่งต่อไป ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2490 ให้ข้าราชการทุกคนมาปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ

คณะทหาร

ประกาศคณะกรรมการประเทศชั่วคราว พ.ศ. 2494

ฉบับที่ 1 *

เนื่องจากได้มีประกาศของคณะกรรมการประเทศชั่วคราว ซึ่งได้แถลงให้ประชาชนทราบ
แล้วนั้น บัดนี้เห็นสมควรแต่งตั้งผู้รักษาความสงบภายใน คณะบริหารประเทศชั่วคราวจึงมีมติ ตั้ง
ให้นายพลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ เป็นผู้รักษาความสงบภายในพระราช
อาณาจักร โดยเคร่งครัด

ประกาศ วันที่ 29 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2494

คณะกรรมการประเทศชั่วคราว

ประกาศคณะกรรมการประเทศชั่วคราว พ.ศ. 2494

ฉบับที่ 5

เรื่องประกาศห้ามชุมนุมทางการเมือง

เนื่องจากสถาบันต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สิ้นสุดลง คณะบริหารประเทศ
ชั่วคราวจึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ห้ามมิให้มีการชุมนุมทางการเมือง
ใด ๆ ทั้งสิ้น และให้ฝ่ายปกครองได้สอดส่องตรวจตราโดยกวดขัน

ประกาศ ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2494

คณะกรรมการประเทศชั่วคราว

* ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 68 ตอนที่ 71 วันที่ 30 พฤศจิกายน 2494

คำแถลงการณ์ พ.ศ. 2500

ฉบับที่ 1

เนื่องด้วยปรากฏเป็นหลักฐานแน่นอนว่า มีคณะบุคคลบางส่วนและด้วยการส่งเสริมสนับสนุนของชาวต่างชาติ กำลังจะก่อวินาศกรรมและดำเนินการร้ายขึ้นภายในประเทศ เพื่อให้มีความไม่สงบเกิดขึ้น แล้วฉวยโอกาสเข้าครอบครองประเทศไทยในที่สุด

ฉะนั้น โดยคำนึงความปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นที่ตั้ง รัฐบาลเห็นเป็นการจำเป็นที่ต้องดำเนินการป้องกัน และปราบปรามการก่อการร้ายนี้โดยเด็ดขาด จึงขอประกาศให้ประชาชนทราบทั่วกัน และขอให้ตั้งอยู่ในความสงบ และให้ความไว้วางใจในรัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายโดยเคร่งครัด

ประกาศมา ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500

ลงชื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2500

เนื่องจากมีคณะบุคคลและหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ดำเนินการยุยงส่งเสริมและปลุกปั่นประชาชนให้กำเริบก่อวุ่น ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง มุ่งหวังที่จะทำลายล้างรัฐบาล ได้กระทำการชักชวนให้ประชาชนเข้าใจผิด และตู่หมิ่นเกลียดชังรัฐบาล ตลอดจนเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ นอกจากนี้ยังนัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ และเดินขบวน เพื่อปลุกปั่นยุยงประชาชนให้ก่อจลาจลหรือใช้กำลังบังคับเพื่อล้มล้างรัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของตน และพรรคพวกทางการเมือง ตามที่รัฐบาลได้แถลงการณ์ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500 ให้ประชาชนทราบแล้ว

โดยรัฐบาลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองจะปล่อยให้เหตุร้ายเกิดขึ้นในบ้านเมือง เป็นการคุกคามความสงบสุขของประชาชนหาได้ไม่

ฉะนั้น จึงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 ที่วราชอาณาจักร ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ขอให้ประชาชนอยู่ในความสงบ และปฏิบัติตามประกาศของทางราชการที่ออกตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 จนกว่าจะผ่านพ้นสถานการณ์ฉุกเฉินในครั้งนี้ซึ่งจะประกาศให้ทราบภายหลัง

ประกาศมา ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500

ลงชื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศพระบรมราชโองการ
ตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร พ.ศ. 2500

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

เนื่องด้วยปรากฏว่า รัฐบาลอันมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้บริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ทั้งไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ คณะทหารซึ่งมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้ และทำหน้าที่เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ข้าพเจ้าจึงขอตั้ง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ขอให้ประชาชนทั้งหลายจงอยู่ในความสงบ และให้ข้าราชการทุกฝ่ายฟังคำสั่ง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 16 กันยายน พุทธศักราช 2500

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2501

ฉบับที่ 1

ด้วยคณะปฏิวัติ ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และ พลเรือนได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศในนามของปวงชนชาวไทย ตั้งแต่ 21 นาฬิกา วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2501 นี้ เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้ความควบคุมของคณะปฏิวัติโดยทั่วไปแล้ว ขอให้ประชาชนพลเมืองประกอบกิจการงานอาชีพตามปกติ ให้ข้าราชการทั้งหลายปฏิบัติงานในหน้าที่ตามเคยและให้ทุกคนตั้งอยู่ในความสงบ มิพึงกระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อยในประเทศ ห้ามเคลื่อนย้ายกำลังทหารนอกจากฟังคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ และให้ผู้บังคับบัญชากำลังหน่วยต่าง ๆ ของประเทศ ฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่ผู้เดียว

อนึ่ง ขอแจ้งให้ทหารและตำรวจทั้งหลายทราบว่า การยึดอำนาจครั้งนี้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บังคับบัญชาในวงการทหารตำรวจ ทหารและตำรวจทุกคนยังคงอยู่ใต้ผู้บังคับบัญชาคนเดิม จึงให้ทหารและตำรวจทั้งหลายฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาคนเดิมต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2501

ฉบับที่ 2

เนื่องจากประกาศฉบับที่ 1 ของคณะปฏิวัติว่า ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศ
ในนามของปวงชนชาวไทย ได้เรียบร้อยแล้วนั้น คณะปฏิวัติขอประกาศต่อไปว่า การยึดอำนาจ
ครั้งนี้ได้กระทำด้วยความจำเป็น โดยความยินยอมสนับสนุนของรัฐบาลชุดที่ลาออกไป และด้วย
ความเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่ที่ห่วงใยความเป็นอยู่ของประเทศชาติ เพราะเหตุที่สถาน
การณ์ทั้งภายในและภายนอกในบัดนี้ทวีความยุ่งยากยิ่งขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภัยคอมมิวนิสต์ได้คุกคาม
ประเทศไทยอย่างรุนแรง ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงไปใช้วิธีใด นอกจากยึดอำนาจและดำเนินการ
ปฏิวัติในทางที่เหมาะสม

คณะปฏิวัติให้ประกันว่า จะไม่เปลี่ยนแปลงสถาบันใด ๆ มากเกินไปกว่าความจำเป็น
เพื่อความปลอดภัยของประเทศชาติ คณะปฏิวัติจะคงดำเนินการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และ
เทอดทูนองค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะอยู่เสมอ การยึดอำนาจครั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถาบัน
ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ ให้ดำรงคงอยู่เสมอไป องค์พระมหากษัตริย์ พระบรม
วงศานุวงศ์ ตลอดถึงองคมนตรี ได้รับอารักขาจากคณะปฏิวัติอย่างปลอดภัยแล้วทุกประการ
ชนชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานทูตสถานกงสุลต่างประเทศ และสำนักงานระหว่าง
ประเทศที่ตั้งอยู่ในพระนคร ได้รับความคุ้มครองอย่างเข้มแข็ง คณะปฏิวัติจะได้ชี้แจงเหตุผลที่ต้อง
ทำการครั้งนี้ให้มหาชนทราบโดยละเอียดต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2501

ฉบับที่ 3

โดยที่คณะปฏิวัติเห็นสมควรที่จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสียใหม่ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม ฉะนั้น ในชั้นนี้จึงให้

1. ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495
2. สถาปนาราษฎร สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี เป็นอันสิ้นสุดลง
3. ศาลทั้งหลายคงมีอำนาจดำเนินการพิจารณาและพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทกฎหมายเช่นเดิมทุกประการ
4. คณะปฏิวัติจะได้รับการบริหารประเทศโดยมีกองบัญชาการปฏิวัติซึ่งมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติในนามของปวงชนชาวไทยเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รักษาสถานการณ์ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่....

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศกฎอัยการศึก

เพื่อรักษาสถานการณ์และความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วประเทศ คณะปฏิวัติจึง
ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 เวลา 21.13 นาฬิกา
เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ.2501

ฉบับที่ 12

โดยที่การกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 เป็นความผิดที่มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ จึงควรดำเนินการด้วยความเด็ดขาด ให้ได้ผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ และความสงบสุขของประชาชน และโดยที่บัดนี้ได้มีประกาศให้ใช้กฎอัยการศึกแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2495 ไม่ว่าจะมิข้อหาว่ากระทำผิดอย่างอื่นหรือไม่ และไม่ว่าผู้ต้องหาจะถูกควบคุมอยู่แล้วในวันหรือก่อน หรือหลังวันประกาศนี้ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ตลอดระยะเวลาที่ทำการสอบสวน โดยมีต้องปฏิบัติการในเรื่องกำหนดระยะเวลาการควบคุมผู้ต้องหาดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
2. บรรดาคดีที่มีข้อหาดังกล่าวใน 1. ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณานิติภาคนี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการกระทำผิดในคดีนั้นจะได้กระทำขึ้นในวันหรือก่อน หรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2501
3. คำสั่งนี้ไม่กระทบกระเทือนคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาศาลในวันประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ 22 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2501

ฉบับที่ 13

ตามที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 เวลา 21.13 นาฬิกา แล้ว และโดยที่เห็นสมควรห้ามการกระทำบางอย่าง

จึงห้ามมิให้มีการมั่วสุมประชุมกันในทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป หากผู้ใดฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานจับกุมเพื่อดำเนินการสอบสวนความผิด
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 22 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2514

ฉบับที่ 1

คณะปฏิวัติซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ได้ทำการยึดอำนาจปกครองตั้งแต่ 19 น. วันที่ 17 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514 นี้เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้ความควบคุมของคณะปฏิวัติโดยทั่วไปแล้ว ขอให้ประชาชนอย่าได้ ขอให้ประกอบกิจการงานอาชีพต่อไปตามปกติ ให้ข้าราชการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่เคยปฏิบัติ พึงให้ความสะดวกและเอาใจใส่ช่วยประชาชนที่มาติดต่อ สำหรับทหารห้ามเคลื่อนย้ายกำลังอย่างเด็ดขาด เว้นแต่ได้รับคำสั่งจากหัวหน้าคณะปฏิวัติ ผู้บังคับบัญชากำลังหน่วยต่าง ๆ ของประเทศ พึงและทำตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่ผู้เดียว ให้ทุกคนตั้งอยู่ในความสงบ คณะปฏิวัติจะได้ชี้แจงเหตุผลที่จำต้องทำการครั้งนี้ให้ทราบต่อไป

คณะปฏิวัติคงเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ การยึดอำนาจครั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถาบันที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ ให้ดำรงตลอดไป องค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ อารักขาจากคณะปฏิวัติอย่างปลอดภัยแล้วทุกประการ

คณะปฏิวัติให้ประกันว่า จะไม่เปลี่ยนแปลงสถาบันใดเกินกว่าความจำเป็น เพื่อความปลอดภัยของประเทศชาติ

ชนชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะทูต กงสุล สถานทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ คณะปฏิวัติได้ให้ความคุ้มครองอย่างเข้มแข็ง

อนึ่ง ขอแจ้งให้ทหารและตำรวจทั้งหลายทราบว่า อำนาจครั้งนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บังคับบัญชาในทหาร ตำรวจ ทหารและตำรวจทุกคนยังคงอยู่กับผู้บังคับบัญชาคนเดิม จึงให้ทหารและตำรวจทั้งหลายฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาคนเดิมต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2514

ฉบับที่ 2

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยของประชาชนทั่วประเทศ คณะปฏิวัติจึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 น. เป็นต้นไป และให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลอาญัตตามบัญญัติท้ายประกาศนี้ ซึ่งการกระทำ ความผิดก่อนหรือหลังวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 น. ได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ที่จะพิจารณานิติพินิจ เว้นแต่จะดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน...

ประกาศ ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2514

ฉบับที่ 4

ตามที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 นาฬิกา เป็นต้นไปแล้ว

จึงห้ามมิให้มั่วสุมประชุมกันในทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514

จอมพล ถ.กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2514

ฉบับที่ 12

โดยที่การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มีเหตุเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน และโดยที่บัดนี้ได้มีประกาศให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรแล้ว คณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

บรรดาคดีที่มีข้อหาว่าการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะการกระทำความผิดในคดีนั้นจะได้กระทำขึ้นในวัน หรือก่อน หรือหลัง วันประกาศใช้กฎอัยการศึกตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารในเวลาไม่ปกติตามมาตรา 86 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่จะพิจารณานิติโทษ

ประกาศ ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ขณะนี้ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศตั้งแต่วันที่ 18.00 นาฬิกา วันที่ 6 เดือน ตุลาคม พุทธศักราช 2519 เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดยทั่วไปแล้ว

บัดนี้ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ประจักษ์ถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปกล่าวคือได้มีกลุ่มบุคคล ซึ่งประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อันเป็นการเหยียดหยามจิตใจของคนไทยทั้งชาติ โดยเจตจำนงทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการของคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมก็ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงคราม โดยร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก สถานการณ์โดยทั่วไปก็เริ่มเลวลงเป็นลำดับ จนเกิดความระส่ำระสายขึ้นโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏแจ้งชัดว่ารัฐมนตรีบางนาย และนักการเมืองบางกลุ่ม ตลอดจนสื่อสารมวลชนหลายแห่ง มีส่วนสนับสนุนอยู่อย่างแข็งขัน และออกนอกหน้า เหตุการณ์เลวร้ายดังกล่าวมานี้ ย่อมจะทำให้รัฐบาลไม่สามารถรักษาสถานการณ์บ้านเมือง ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญไว้ได้ หากปล่อยไว้เช่นนี้ก็นับวันที่ประเทศชาติและประชาชนจะต้องประสบกับความวิบัติยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนยากที่จะแก้ไข คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงมีความจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้โดยเฉียบขาดและฉับพลัน ทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดของชาติและมีให้ประเทศไทยต้องตกไปเป็นเหยื่อของจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์

อนึ่ง ถึงแม้ว่าในขณะนี้จะมีรัฐสภาอยู่ แต่ก็เป็นที่แจ้งประจักษ์แก่ประชาชนแล้วว่า นักการเมืองที่อยู่ในพรรคเดียวกันก็แตกแยกกัน ไม่ยึดถืออุดมคติของพรรค และไม่ได้ปฏิบัติตามอาณัติที่ประชาชนได้มอบไว้ให้ ซึ่งเป็นการพัวพันวิสัยที่ระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญได้

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงสุด ผู้ใดจะละเมิดมิได้ การยึดอำนาจครั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถาบันที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แห่งรัฐ

ให้ดำรงอยู่ตลอดไป องค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้รับการอารักขาจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอย่างปลอดภัยแล้วทุกประการ

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจะไม่เปลี่ยนแปลงสถาบันใด ๆ เกินกว่าความจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของประเทศชาติ ชนชาวต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะทูตานุทูต กงสุล สถานทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ให้ความคุ้มครองอย่างเข้มแข็ง

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ขอยืนยันว่าจะยึดมั่นในความปรารถนาาร่วมกันของปวงชนชาวไทย ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงจะยากับันจนสุดความสามารถที่จะให้ระบอบการปกครองดังกล่าว มีขึ้นด้วยรากฐานอันมั่นคง เป็นขั้นเป็นตอนให้จงได้ และจะดำเนินการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินให้ไปสู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อันเหมาะสมแก่สถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อบรรลุผลสำเร็จในที่สุด

พลเรือเอก สวัสดิ์ ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 1

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยของประชาชนทั่วประเทศ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา เป็นต้นไป และให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 1 บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ซึ่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณานิติพินิจ เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน...

ข้อ 7 เมื่อได้มีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารตามประกาศนี้คงมีอำนาจพิจารณานิติพินิจคดีตามความในข้อ 1 บรรดาที่ค้างอยู่ในศาลและบรรดาที่การกระทำผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึก

สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สงัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 2

เรื่อง แต่งตั้งผู้บัญชาการรักษาสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

เพื่อให้การดำเนินการรักษาสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ได้เป็นไปโดยรวดเร็วเด็ดขาด และทันต่อเหตุการณ์คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงมีมติให้ พลอากาศเอก กมล เดชะตุงคะ เป็นผู้บัญชาการรักษาสงบเรียบร้อยภายในประเทศ มีอำนาจสั่งการและสั่งใช้ กำลังทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ ตลอดจนข้าราชการพลเรือน เพื่อรักษาสงบเรียบร้อยได้ทุกกรณี

สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สังัด ชลออยู่
หัวหน้าคณะปฏิวัติการปกครองแผ่นดิน

คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 4

ตามที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 น. เป็นต้นไปแล้ว

จึงห้ามมิให้มั่วสุมประชุมกันในทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สงัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน

คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 8

โดยที่การกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 เป็นความผิดที่มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้ จึงควรดำเนินการด้วยความเด็ดขาดให้ได้ผล เพื่อความมั่นคงของประเทศ และความสงบสุขของประชาชน และโดยที่บัดนี้ได้มีประกาศให้ใช้กฎอัยการศึกแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ไม่ว่าจะมิข้อหาว่ากระทำผิดอย่างอื่นด้วยหรือไม่ และไม่ว่าผู้ต้องหาจะถูกควบคุมอยู่แล้วในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศนี้ ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ ไม่ว่าการกระทำผิดจะได้กระทำขึ้นในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา

2. คำสั่งนี้ไม่กระทบกระเทือนคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล ในวันที่มีคำสั่งนี้

สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สังกัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 6 ตุลาคม

คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 9

เรื่อง ห้ามประชาชนในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร

ออกนอกเคหสถาน

ตามที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519
เวลา 19.10 น. เป็นต้นไปแล้ว

จึงห้ามมิให้ประชาชนในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ออกนอกเคหสถานระหว่าง
เวลา 24.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง

สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สังกัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 6 ตุลาคม

พ.ศ. 2519

คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519

ฉบับที่ 14

ตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 8 ให้บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณานักโทษ นั้น คำว่า "ศาลทหาร" ตามคำสั่งดังกล่าวแล้ว หมายถึงศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

สั่ง ณ วันที่ 7 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สงัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 121 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 7 ตุลาคม

พ.ศ. 2519

แถลงการณ์ของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2520

ฉบับที่ 1

เพื่อพี่น้องประชาชนชาวไทย ที่เคารพรัก

ตามที่คณะปฏิวัติได้แจ้งให้ท่านทั้งหลายทราบว่า คณะปฏิวัติได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้เรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกา ของวันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2520 คณะปฏิวัติขอชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการยึดอำนาจครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 คณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน ได้ติดตามการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและเหตุการณ์บ้านเมืองตลอดมา ได้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนโดยทั่วไปว่าความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ ประชาชน มีแต่การแตกแยก ข้าราชการมีความหวั่นไหวในการปฏิบัติราชการ การเศรษฐกิจ และการลงทุนของชาวต่างประเทศ ลดลงและไม่แน่นอน หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปจะยากแก่การแก้ไข อนึ่ง คณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน ได้ตระหนักว่าการที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยแบ่งออกเป็นสามขั้นตอน ๆ ละ 4 ปี นั้น เป็นเวลานานเกินความจำเป็น และไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน คณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน เห็นสมควรปรับปรุงระยะเวลาที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเสียใหม่ โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปีพุทธศักราช 2521 คณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน ไม่มั่นใจว่าการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 จะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่อาจจะก่อให้เกิดความแตกแยกในสถาบันต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น คณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน ไม่ประสงค์จะเห็นความแตกแยกเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนชาวไทยจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการยึดอำนาจการปกครองโดยมี ข้าพเจ้า เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ คณะปฏิวัติขอชี้แจงเพิ่มเติมว่า ในระหว่างเตรียมการจัดให้มีรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น คณะปฏิวัติขอเวลาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 รวมทั้งปรับปรุงระบบการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม

เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงในทางการเมือง ความเจริญของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชน

แผนการดำเนินการต่อไป เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและพี่น้องประชาชนชาวไทย
คณะปฏิวัติจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป

ขอขอบคุณ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2520

ฉบับที่ 2

ตามที่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติว่า คณะปฏิวัติซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศไว้เรียบร้อยแล้วนั้น เพื่อความเรียบร้อยในการปกครองประเทศ คณะปฏิวัติจึงให้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 สิ้นสุดลง
2. สถาปนาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และคณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง พร้อมกับรัฐธรรมนูญ
3. องคมนตรี คงดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่อยู่ต่อไป
4. ศาลทั้งหลายคงมีอำนาจดำเนินการพิจารณาและพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย

และประกาศของคณะปฏิวัติ

5. คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ที่ประกาศใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการดำเนินคดี ให้ยังคงใช้บังคับต่อไป

6. มีกองบัญชาการคณะปฏิวัติ โดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ของข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน และเป็นผู้รักษาสถานการณ์ ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ต่อไป...

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2520

พลเรือเอก สงัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2520

ฉบับที่ 3

ตามที่คณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2520 และการประกาศใช้กฎอัยการศึกยังมีผลใช้บังคับอยู่ นั้น

เพื่อป้องกันมิให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง จึงห้ามมิให้มั่วสุมกันในทางการเมือง ใด ๆ มีจำนวนตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2520

พลเรือเอก สังกัด ชลออยู่

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2520

ฉบับที่ 4

เพื่อให้การรักษาความสงบในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึง
ห้ามมิให้ประชาชนในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ออกนอกเคหะสถานในระหว่าง 01.00 นาฬิกา
ผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2520

พลเรือเอก สัจจ ชลอยุธยา

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ. 2534

ฉบับที่ 3

เรื่อง การลบล้างของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วุฒิสภา
สภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และการปฏิบัติงานตามปกติของ
องคมนตรี และศาลทั่วประเทศ

ตามที่ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจและพลเรือน ได้ร่วมกันยึดและควบคุมอำนาจการปกครอง ประเทศไว้เรียบร้อยแล้วนั้น เพื่อให้บังเกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ จึงให้ดำเนินการดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ลบล้าง
2. วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี ลบล้างพร้อมกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้
3. องคมนตรี คงดำรงตำแหน่ง และปฏิบัติหน้าที่อยู่ต่อไป
4. ศาลทั้งหลาย คงมีอำนาจดำเนินการพิจารณาและพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย และประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

พลเอก สุรยุทธ์ คงสมพงษ์

หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ. 2534

ฉบับที่ 4

เรื่อง การใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้งประเทศ คณะรักษาความสงบ
เรียบร้อยแห่งชาติ จึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2534 เวลา 11.30 น. เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์

หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ. 2534

ฉบับที่ 7

เรื่อง การห้ามชุมนุมทางการเมือง

ตามที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2534 เวลา 11.30 น. เป็นต้นไป แล้วนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารประเทศชาติ ในระหว่างประกาศกฎอัยการศึก จึงห้ามมิให้มั่วสุม ประชุมทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ ที่มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป

หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์

หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ. 2534

ฉบับที่ 8

เรื่อง ให้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี เป็นอำนาจหน้าที่ของ
หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

โดยที่มีกฎหมายบางฉบับ ได้บัญญัติไว้ถึงอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีในอันที่จะปฏิบัติ ตามกฎหมายไว้ และเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว หัวหน้าคณะรักษาความ สงบเรียบร้อยแห่งชาติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ในระหว่างที่ยังไม่มีผู้ใดดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ที่กฎหมาย บัญญัติไว้ว่า เป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี เป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือผู้ที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติมอบ หมาย

ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์

หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์

พุทธศักราช 2576 *

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้คำว่า

(1) คอมมิวนิสต์ หมายความว่า วิธีการหรือหลักการทางเศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วย การเลิกจ้างเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน โดยให้ประเทศหรือ ประชาชนร่วมกันเข้าเป็นเจ้าของเสียเอง

(2) ลัทธิคอมมิวนิสต์ หมายความว่า ลัทธิใด ๆ ซึ่งสนับสนุนส่งเสริมการรวมกรรม สิทธิ์ที่ดิน หรือรวมการอุตสาหกรรม หรือรวมทุน หรือรวมแรงงานเข้าเป็นของรัฐบาล

(Nationalization of land or industry or capital or labour)

มาตรา 4 ผู้ใดสนับสนุนส่งเสริมคอมมิวนิสต์ หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยวาจา หรือลาย ลักษณ์อักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรือด้วยอุบายใด ๆ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน 10 ปี และให้ปรับไม่เกิน 5,000 บาทด้วยอีกโสดหนึ่ง

มาตรา 5 ผู้ใดเป็นหัวหน้า เป็นผู้จัดการ หรือเป็นพนักงานของสมาคมใด ๆ จะเป็น สมาคมลับหรือมิใช่ก็ตาม หากว่าเป็นสมาคมอันมีความประสงค์ที่จะสนับสนุนส่งเสริมคอมมิวนิสต์ หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และให้ปรับไม่เกิน 1,000 บาท ด้วยอีกโสดหนึ่ง

ผู้ใดเป็นสมาชิกของสมาคมดังกล่าวนี้ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกิน 5 ปี และให้ปรับไม่เกิน 1,000 บาทด้วยอีกโสดหนึ่ง

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 วันที่ 2 เมษายน 2476

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ

พทธศักราช 2476 *

มาตรา 4 ให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่เกี่ยวกับการกบฏและจลาจลครั้งนี้ไม่ว่าผู้ต้องหาจะเป็นพลเรือนหรือทหารมียศหรือฐานันดรศักดิ์ชั้นใด ๆ
ผิด

ส่วนบุคคลในบังคับต่างประเทศที่ต้องพิจารณาตามสัญญาทางพระราชไมตรี ให้แยกพิจารณาในศาลซึ่งมีอำนาจตามสัญญาทางพระราชไมตรี เป็นสิทธิ เฉพาะตัวไป

มาตรา 5 องค์คณะของศาลพิเศษนี้ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งนายกับกรรมการอื่นอีกอย่างน้อย 4 นาย

มาตรา 6 ให้มีอัยการกับเจ้าหน้าที่ประจำศาลตามสมควร

มาตรา 7 ศาลพิเศษนี้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ทุกบทกฎหมาย และให้นำวิธีพิจารณาศาลทหารมาใช้โดยอนุโลม

มาตรา 8 คำพิพากษาของศาลพิเศษนี้ เป็นเด็ดขาดบังคับคดีได้ทันที ไม่มีอุทธรณ์ฎีกา

มาตรา 9 ถ้ามีปัญหาขึ้นในเรื่องอำนาจศาล ให้ศาลพิเศษนี้เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหานั้น

มาตรา 10 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้เป็นผู้มีอำนาจตั้งประธานและกรรมการ อัยการกับเจ้าหน้าที่ประจำศาลตามสมควร

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 วันที่ 30 ตุลาคม 2476

พระราชบัญญัติ

จัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2476

แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2478 *

มาตรา 4 ให้ศาลพิเศษซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2475 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานกบฏและก่อการจลาจลที่ได้เกิดขึ้นต่อมาจากการกบฏและจลาจลเมื่อคราวเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 จนกระทั่งวันประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้และให้นำบทแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

แต่คดีความผิดฐานเดียวกันดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ซึ่งได้ค้างชำระอยู่ในศาลอื่นใดในขณะที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ห้ามไม่ให้โอนมาชำระยังศาลพิเศษ

มาตรา 5 ในการที่จะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้หนึ่งผู้ใดตามคำพิพากษาของศาลพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษต่อพระมหากษัตริย์ ให้ยื่นฎีกาภายในเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาให้ประหารชีวิต

ฎีกาที่กล่าวแล้วนี้ ถ้าหากมี จะต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงพระราชวินิจฉัยโดยพลัน ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยภายในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่ได้ทรงรับฎีกานั้นให้ถือว่าไม่พระราชทานอภัยโทษ ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาไม่ยื่นฎีกาภายในกำหนดเวลาหรือได้ยื่นแล้ว แต่ไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษภายในกำหนดเวลานั้น ให้เอาตัวผู้ต้องคำพิพากษานั้นไปประหารชีวิตโดยไม่ชักช้า

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 วันที่ 6 สิงหาคม 2578

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ

พจนศักราช 2481 *

มาตรา 4 ให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานกบฏเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ด้วยใช้กำลังบังคับ ไม่ว่าผู้ต้องหาจะเป็นพลเรือนหรือทหาร มียศชั้นใด ๆ ก็ดี

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้กระทำการโดยสุจริตตามหน้าที่ในการปราบกบฏ

พจนศักราช 2476 *

มาตรา 3 การกระทำใด ๆ เนื่องในการปราบกบฏคราวนี้ ถ้าเป็นการกระทำโดยสุจริตตามหน้าที่ ซึ่งรัฐบาลได้มอบให้ไซ้ ท่านว่าเป็นกรณีที่ฟ้องร้องไม่ได้ ไม่ว่าในทางแพ่งหรือทางอาชญา

มาตรา 4 ถ้ากระทรวงหรือทบวงการเมืองออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใด ว่าการกระทำใด ๆ ของผู้นั้นเป็นการกระทำตามหน้าที่ซึ่งรัฐบาลได้มอบให้แก่ผู้นั้น หรือรับรองว่าการกระทำของผู้นั้นเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติต้องตามความประสงค์อันแท้จริงของรัฐบาลเนื่องในการปราบกบฏคราวนี้ไซ้ ท่านว่าหนังสือรับรองเช่นนั้นเป็นหลักฐานว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นการกระทำตามหน้าที่ซึ่งรัฐบาลได้มอบให้แก่ผู้นั้น เนื่องในการปราบกบฏคราวนี้

การกระทำเช่นว่านี้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำโดยสุจริต

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 55 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2481

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 วันที่ 8 มีนาคม 2476

พระราชบัญญัติ
จัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ
พทศักราช 2476 *

มาตรา 3 ผู้ใดกระทำการด้วยประการใด ๆ เป็นปฏิปักษ์ต่อ หรือเพื่อให้ประชาชน เลื่อมความนิยมหรือหวาดหวั่นต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม แม้การ กระทำดังกล่าวมาแล้วจะเป็นเพียงการคบคิดหรือทำความตกลง หรือจะเตรียมการก็ตาม ท่าน ว่าผู้ที่มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีจนถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่ 500 บาท จึ่งถึง 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่ถ้าหากความผิดที่กระทำนั้นต้องด้วยบทกฎหมายอื่น ท่านว่าบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นจะ ต้องถูกลงโทษตามพระราชกำหนดกฎหมายอื่นนั้นด้วย

มาตรา 4 เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย รายงานว่าบุคคลใดดำเนินการอันจะเป็นเหตุก่อให้เกิดความผิดตามมาตรา 3 ข้างต้น ให้ กระทรวงมหาดไทย ส่งเรื่องให้คณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อไต่สวนวินิจฉัย ถ้าเห็นว่ามิสมควรให้ทำความเห็นเพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนดได้เป็นเวลาไม่เกินสิบปี และให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งการให้เป็นไปตามความเห็นนั้น

ถ้าผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าว ท่านให้จัดการตามพระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ. 131

มาตรา 5 คณะกรรมการตามมาตรา 4 นั้นจะต้องตั้งขึ้นจากราชการตุลาการ และ ให้มีจำนวน 3 นายเป็นอย่างน้อย จึ่งจะนั่งเป็นองค์ประชุมได้ การวินิจฉัยให้ถือตามความเห็น ข้างมาก

มาตรา 6 บุคคลที่ถูกสั่งให้อยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนด และได้ไปอยู่ในเขตนั้นตาม คำสั่งแล้ว ภายหลังอาจร้องขอให้กระทรวงมหาดไทยดำริที่จะเพิกถอนคำสั่ง เช่นว่ามาแล้วนั้นได้ เมื่อยอมรับรองว่า

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 วันที่ 2 พฤศจิกายน 2476

1. จะไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
  2. จะเผยแพร่สนับสนุนด้วยความบริสุทธิ์ใจซึ่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
- เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้เรียกประกันทัณฑ์บน และวินิจฉัยเห็นเป็นถ้อยแถลงว่าผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามที่ยอมรับรองได้ ก็ให้เสนอนคณะรัฐมนตรีเพื่อขออนุมัติให้เพิกถอนคำสั่งเดิมเสียก็ได้

พระราชบัญญัติ

กักคุมผู้เป็นภัยแก่ชาติในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2488 *

มาตรา 3 เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าได้มีผู้กระทำหรือใช้ผู้อื่นกระทำ หรือเตรียมการ หรือสมคบกันที่จะกระทำการอันหนึ่งอันใดซึ่งเป็นภัยแก่ชาติ อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจร้องขอต่อคณะกรรมการ ซึ่งตั้งขึ้นตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีคำสั่งให้กักคุมตัวผู้นั้นไว้เพื่อมิให้มีโอกาสดำเนินการซึ่งเป็นภัยแก่ชาติเช่นนั้นได้

การกระทำซึ่งเป็นภัยแก่ชาติตามความในวรรคก่อน หมายความว่ากระทำการซึ่งถ้าได้ลงมือกระทำแล้วจะเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตราหนึ่งมาตราใด ตั้งแต่มาตรา 97 ถึงมาตรา 115

มาตรา 14 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 วันที่ 23 มกราคม 2488

ภาคผนวก 3 *

-
- * ที่มา : คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,
รายงานการดำเนินงานของคณะทำงานยกร่างกฎหมายว่าด้วยการ
ชุมนุมสาธารณะ. หน้า 20-30.

"สถานที่สาธารณะ" หมายความว่า สถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

"ทางสาธารณะ" หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

"ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ" หมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม เสนอ หรือจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ และให้หมายความรวมถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะตามมาตรา 8 บรรทัดท้าย ด้วย

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(1) การชุมนุมสาธารณะที่ทางราชการเป็นผู้จัดขึ้น
 (2) การชุมนุมสาธารณะที่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งจัดให้มีขึ้นภายในเขตเลือกตั้งเพื่อโฆษณาหาเสียงหรืออภิปรายในระหว่างเวลาที่กฎหมายกำหนดให้มีการโฆษณาหาเสียงได้

(3) การชุมนุมสาธารณะที่เป็นงานหรือการเฉลิมฉลองทางประเพณีนิยม

(4) การชุมนุมสาธารณะที่เป็นการประชุมหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

(5) การชุมนุมสาธารณะที่เป็นการบินเท็งหรือการกีฬา

(6) การชุมนุมสาธารณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ เว้นแต่การประชุมสาธารณะดังกล่าวได้เปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิมเป็นการชุมนุมสาธารณะที่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น

มาตรา 5 การใช้สิทธิในการชุมนุมสาธารณะของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

ห้ามมิให้บุคคลใดก่อกวนหรือขัดขวางการประชุมสาธารณะที่จัดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในอันที่จะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยจากการชุมนุมสาธารณะด้วยการใช้กำลังหรือข่มขู่หรือด้วยวิธีอื่นใด

มาตรา 6 ในการชุมนุมสาธารณะ ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการขัดต่อกฎหมาย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 7 การชุมนุมสาธารณะต้องกระทำโดยความสงบปราศจากอาวุธ หรือการใช้กำลัง และผู้เข้าร่วมชุมนุมสาธารณะต้องไม่มีนินทาหรือแสดงการขู่ข่มขู่หรือยุยงให้มีการดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในที่ชุมนุมสาธารณะนั้น

มาตรา 8 การชุมนุมสาธารณะต้องมีผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะเป็นผู้รับผิดชอบในการชุมนุมสาธารณะนั้น

ในการจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ที่จะมีการชุมนุมสาธารณะก่อนการชุมนุมสาธารณะเป็นเวลาล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสี่สิบแปดชั่วโมง การแจ้งดังกล่าวจะต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุประสงค์ของการชุมนุมสาธารณะ
- (2) วันและเวลาที่จะจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ
- (3) สถานที่หรือเส้นทางที่จะใช้ในการชุมนุมสาธารณะ
- (4) จำนวนผู้ที่คาดว่าจะเข้าร่วมชุมนุมสาธารณะ
- (5) ชื่อ ที่อยู่ อายุ และอาชีพของผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ

ในกรณีที่การชุมนุมสาธารณะตามวรรคหนึ่งเป็นการเคลื่อนที่ไปตามทางสาธารณะที่มีเส้นทางผ่านท้องที่หลายจังหวัด ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะต้องแจ้งการจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะตามวรรคหนึ่งต่อหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่นั้น

ให้หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ซึ่งได้รับแจ้งตามวรรคสองหรือวรรคสามออกใบรับแจ้งให้แก่ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ

เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่มีการชุมนุมสาธารณะเกิดขึ้นโดยไม่มีผู้ใดรับผิดชอบเป็นผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะในการชุมนุมสาธารณะนั้น ให้ถือว่าบุคคลที่อภิปรายต่อผู้เข้าร่วมในการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะดังกล่าว

มาตรา 9 ในกรณีที่ปรากฏว่าการชุมนุมสาธารณะมีขึ้นเนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายทำให้ไม่อาจมีการแจ้งการจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะตามมาตรา 8 ได้ให้ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะรับแจ้งต่อหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะนั้นทราบโดยทันทีที่มีการชุมนุมสาธารณะเกิดขึ้น แต่ถ้าหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่เห็นว่าไม่มีเหตุที่ทำให้ไม่อาจแจ้งตามมาตรา 8 ก่อนมีการชุมนุมสาธารณะ หรือผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะจงใจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามมาตรา 8 ให้นำความในมาตรา 15 มาใช้บังคับ

มาตรา 10 ในกรณีที่หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่เห็นว่า การจัดชุมนุมสาธารณะตามวัน เวลา สถานที่หรือเส้นทางที่จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ หรือจำนวนผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะตามที่ได้แจ้งไว้ เมื่อพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ในขณะนั้นแล้ว จะมีผลกระทบต่อความสะดวกของประชาชนที่จะใช้สถานที่สาธารณะหรือทางสาธารณะนั้น หรือจะเกิดความไม่สงบเรียบร้อยอย่างรุนแรงขึ้น ให้หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่มีอำนาจสั่งให้เปลี่ยนวัน เวลา สถานที่หรือเส้นทางที่จะจัดให้มีการชุมนุมสาธารณะนั้นได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นก่อนหรือขณะที่มีการชุมนุมสาธารณะ ในการนี้ให้หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะทราบโดยเร็ว

มาตรา 11 ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะมีหน้าที่ดูแลสอดส่องให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปตามที่ได้แจ้งไว้และควบคุมดูแลผู้เข้าร่วมชุมนุมสาธารณะให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยและมีให้มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการขัดต่อกฎหมาย ในการนี้ ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะจะต้องไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะเป็นการชักนำหรือยุยงให้มีการใช้กำลังหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยหรือข่มขู่ให้มีการปฏิบัติราชการตามปกติของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือจงใจขัดขวางการจราจรโดยนั่งประท้วงในทางสาธารณะหรือปิดกั้นการจราจรด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด

ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะต้องปฏิบัติตามที่ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะแนะนำเพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปโดยความสงบเรียบร้อยและต้องไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดห้ามไว้ในวรรคหนึ่งด้วย

มาตรา 12 การชุมนุมสาธารณะต้องไม่กระทำในระหว่างเวลาสี่สัปดาห์จนถึงเวลาหกนาฬิกา เว้นแต่จะมีเหตุผลเป็นพิเศษโดยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ที่มีการจัดการชุมนุมสาธารณะนั้น

มาตรา 13 ในกรณีที่จะมีเหตุวุ่นวายในการชุมนุมสาธารณะหรือการชุมนุมสาธารณะไม่สามารถดำเนินการต่อไปโดยความสงบเรียบร้อยได้ ให้ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะประกาศยุติการชุมนุมสาธารณะนั้นและดำเนินการใด ๆ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะนั้นยุติลง

มาตรา 14 ในกรณีที่ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะรู้หรือมีเหตุที่ควรรู้ว่าจะมีเหตุเกี่ยวกับการก่อวินาศกรรมหรือขัดขวางการชุมนุมสาธารณะหรือเกิดความวุ่นวายหรือเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในระหว่างการชุมนุมสาธารณะ ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสถานที่นั้นทราบโดยเร็ว เพื่อช่วยเหลือในการระงับเหตุนั้น

มาตรา 15 ให้หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะนั้น มีอำนาจสั่งให้เลิกการชุมนุมสาธารณะในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ไม่มีผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะอยู่ดูแลการชุมนุมสาธารณะนั้น
- (2) การชุมนุมสาธารณะนั้นเกิดเหตุวุ่นวายขึ้นหรือไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปโดยความสงบเรียบร้อยได้
- (3) ผู้เข้าร่วมชุมนุมสาธารณะไม่ยอมเลิกการชุมนุมเมื่อผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะได้ประกาศยุติการชุมนุมสาธารณะนั้นแล้ว
- (4) การชุมนุมสาธารณะนั้นได้จัดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือได้ดำเนินการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ตามวรรคหนึ่ง และหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ได้ประกาศเตือนให้ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะนั้นทราบล่วงหน้าก่อนแล้วให้หัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่มีอำนาจใช้กำลังเพื่อบังคับให้การชุมนุมสาธารณะนั้นยุติลงและจับกุมผู้กระทำความผิดไว้เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไปได้ ในการดำเนินการดังกล่าวให้คำนึงถึงความจำเป็นของสถานการณ์ ความร้ายแรงแห่งเหตุการณ์ และความเหมาะสมของวิธีการที่นำมาใช้

อำนาจในการสั่งให้เลิกการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้ รัฐมนตรีจะกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจตำแหน่งใด เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบภายในเขตพื้นที่เพียงใดเพื่อความเหมาะสมก็ได้ และในการนี้ให้รัฐมนตรีออกระเบียบเกี่ยวกับมาตรการที่เหมาะสมในการใช้กำลังเพื่อบังคับให้การชุมนุมสาธารณะยุติลงตามวรรคสอง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจโดยทั่วไป

มาตรา 15 ผู้ใดก่อวินหรือขัดขวางการชุมนุมสาธารณะหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 5 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 16 ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะซึ่งฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ตามมาตรา 10 หรือปล่อยให้มีการชุมนุมสาธารณะอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 17 ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 18 ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ถ้าหัวหน้าสถานีตำรวจประจำท้องที่ได้สั่งให้เลิกการชุมนุมแล้วยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 19 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียน

นายวินิจ เจริญชัยยง เกิดเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2512 จบการศึกษาชั้นมัธยมปลายจากโรงเรียนเทพศิรินทร์ จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำเร็จการศึกษา เมื่อ ปี พ.ศ.2534 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ปี พ.ศ.2535

